

פ ר ו ט ו ק ו ל ט ס 18 / 7

מישיבת ועדת הכלכלה, מיום ד', א באדר תשט"ו
(23.2.55), בטעה 9.15.

נרמנות: אברי הועדה: א. כהן - היו"ר
ש. לביא
ש. פרלסטיין
צ. ניצני

מוזמנים:
מר רוזן - מטעם משרד המסחר והתעסיה
מר תנה - מטעם משרד העבודה
מר הרובני - מטעם משרד העבודה
מר הרוביץ - מטעם מפעל הבניה של הקיבוץ המאוחד

סדר-היום: הסך הדיון בשאלת האספקה הסדירה של מלט למשק הארץ ודרכי שוקו (הצעה לסדר-היום בכנסת שהועברה לוועדה)

היו"ר א. כהן: אני פותח את הישיבה.

אבקש את מר רוזן להסלים את סתן תשובותיו
לשאלות שנשאלו בישיבה הקודמת.

מר רוזן: אסכם בקצרה את המצב כפי שהוא כיום ודוטוני
שאענה בזה לכל השאלות שנשאלו.

חברת "בטר" מייצרת כיום כ-50 אלף טון מלט
לחודש, כלומר כ-600 אלף טון לשנה. יש להניח שהכמות המינימלית ש"מסו"ן
תייצר השנה תהיה 150 אלף טון, ז.א. הייצור הכללי בארץ יגיע ל-750 אלף טון.
לפי אומדנה שלי התצרוכת הפנימית של מלט בשנה זו תהיה כ-500 אלף טון.

היו"ר א. כהן: הכוונה היא לחלוקה או לכמות הכללית?

מר רוזן: הכוונה היא לדרך ישיבה הכללית, בהתאם לצרכים,
בפרטפסקיבה לשנה זו. לפי זה יוצא שהיצוא
יהיה במסגרת של 250 אלף טון. איננו מוסך לדבר על מדיניות היצוא של
המטסלה, אבל אם המטסלה תחליט לייצא 350 אלף טון במקום 250 אלף טון, תצטרך
להפחית את התצרוכת המקומית ב-100 אלף טון.

ש. לביא: האם יש שוק ליצוא?

מר רוזן: כן; יש גם להוסיף שהאוצר נותן טובסידיה
של 1.5 ל"י לשונה החל מחודש אוגוסט 1954.

אשר לשאלת סולם העדיפויות. סולם כזה
אינו קיים, אבל יש משהו מעין זה, שאיננו יודע כיצד לכנותו. אגף הסיכון,
טע"צ והסוכנות מקבלים יחד 40 אלף טון. זה לא כולל ההתייבות החדשה
המקבלת לחוד. אבל במידה ומופיע גורם כמו חברת החסמל, משרד הבטחון או
"סקורות" וטבק מלט באופק דחוף, הרי אנחנו נעבים לבקשה זו. במקרים כאלה
אין אנו אוטרים שאין לנו, אנו מתחשבים בוויכוחים המפעל. כלומר, קיימת מעין
זכות קדימה לגבי מפעלים בעלי חשיבות ראשונית.

שוק שחור כמעט ואינו קיים מחודש ינואר שנה זו. גם לפני שנה, בחודשים יולי, אוגוסט, ספטמבר ואוקטובר לא היה שוק שחור.

השיווק של תוצרת "נסר" נעשה על ידי "סחר", קולל-בונה ו"המטביר המרכזי". "סחר" מסווקת מ-55 עד 60 אחוז, "המטביר" - בערך 7 אחוז והשאר על ידי "קולל-בונה". שלטה גורמים מסווקים אלה מקבלים היתרים על שם המקבל, לפי מחוזות ולפי מקומות.

ש. לביא: מבין מגיע המלט לשוק השחור?

מר רוזן: יש אנשים העושים ספקולציות, מוכרים את המלט שקיבלו כסדומים שאפשר להרויח מזה, דוחים את הבניה לחודש ימים, כשהמלט יהיה יותר זול.

ש. לביא: מה עושה הממשלה כדי להעניש את אלה?

מר רוזן: לפי מה שידוע לי, מתנהלות חקירות, אבל אינני יכול להגיד על מי ועל מה, מפני שזה ענין הסייך למטורה ולא למטרדי.

אני חושב שבאפריל נצטרך לדון בבעיה הפוכה - כיצד להסדיר את השיווק המקומי בין "נסר" ו"סטסון", מסום שאינני מניח שחברות אלה יגיעו לידי הסכם. במקרה נפגשו גורמים כאלה שאין ביניהם שפה משותפת. גם לממשלה יש מה להגיד, ואני חושב שבזמן הקרוב נצטרך לבטל את הקיצוב, אולם לא נוכל לבטל את הפיקוח, מפני שזה יכול לגרום לאיחוד שתי החברות. אנו נצטרך לקבוע כמות המלט ש"סטסון" צריכה לשווק בארץ והכמות ש"נסר" צריכה לשווק בארץ.

היו"ר א. כהן: לפי דעתי צריך - ואולי נעשה זאת - שהממשלה תביא לוועדת הכלכלה את רשימת סולם העדיפויות. לפני כמה שנים הועדה היתה קובעת זאת, כל השינויים שנעשו נעשו כלי ידיעת הועדה ובאופן פורמלי היה טוב אילו הועדה קיבלה לתשומת לב את השינויים שנעשו, ואולי גם הסברים להצדקת השינויים אלה.

מר רוזן: פרט לבזילה זו של מלט לשוק השחור על ידי ספקולציות שברכישתה ומכירתה, קיימת גם בזילה כתוצאה מהקלקולציה לגבי כמות המלט הדרושה למטר טרובה של בניה, כלומר מההפרט בין הקלוקולציה התיאורטית ובין הכמות שמתמשים בה למעשה. כאן יש שתי תקלות: צבורית וחוקית. התקלה החוקית היא, שההפרט נמכר בשוק השחור. התקלה הצבורית היא, שבונים רע מאד. עכשיו מתברר מה היה טיב הבניה בטנים 1949 - 1952.

היו"ר א. כהן: שתי תקלות אלה קיימות בסעה שיש הפרט בין המחיר הרשמי לבין המחיר בשוק השחור; בסעה שאין הפרט כזה, יש תקלה אחת - בניה גרועה, וזה ענין של הפיקוח על הבניה. כל זמן שיש אכספורט, ולאכספורט זה יש ערך עודף ניכר, חייבת הממשלה לפקח, אפילו אם יש עודף מטריים לפי סעה, כל עוד השוק בחוץ לארץ טוכן לקלוט מלט שלנו. הממשלה נדמה לי לא עשתה שום דבר כדי למצוא דרך לצמצום השימוש במלט בארץ, על ידי הגברת הייצור של לבני סיליקס, מוצר שאינו לאכספורט ושכולו נמכר עבודה, שמוציאים עליו פחות דלק, פחות דביזים מאשר בייצור מלט, כדי לשחרר כמות מלט לאכספורט. לי נראה, שתוך נסיון שהיה לי במקרה, שהבניה בלבני סיליקס היא יותר יציבה וטובה, מפני שחוזק הגלוקים נקבע לפי רצון המייצר - רוצה, עושה בלוקים חזקים, אינו רוצה - עושה בלוקים רופפים; כל עוד יש למדינה ענין ביצוא של מלט, למה לא ייעשה איזה שהוא הסדר למען הגברת השימוש במקורות בניה מקומיים לסתי מסדות: שיחרור מלט ומניעת בניית-סרק.

מה פירוש הממשלה יודעת ואינה יודעת בענין ההידברות בין שני בתי-החרושת? השאלה היא מאד נוקבת, מסום שיכול להיווצר קרטל של מחירים. בענין הסדרת השיווק אינני רואה כל רע, אין שום הגיון

ש"טסון" ימכור מלט לנהריה ו"נשר" לירושלים. אבל אין להתעלם מסמלת המחירים וצריך לעמוד על המסחר.

הייתי רוצה לבקש מכם דיון להביא לידיעת הועדה מה נעשה בגד פעולות השוק השחור. חבר-הכנסת הלל עשה דבר לא כל-כך רגיל, הוא הביא מעל דוכן הכנסת עובדות, הזכיר את בית-חרושת "שטסון", הזכיר גם לאן המלט הולך. המסלה חייבת לדעתי - וזה "כ הלל חייב" - לבדוק את המקרה הזה שהובא מעל במת הכנסת. זה יעשה רושם רע על הצבור, אם מבזאים לכנסת עובדה בשם מפורסם ואין מסקנה מפני שיט איזה כוונות אדירים שעומדים מאחורי עבריינות זו.

שר רוזון:

אם הועדה מסוכנעת שיש קיפוח בחלוקת המלט, הייתי מציע שתפורסם הודעה מטעם הועדה שהקהל מתבקש להגיש תלונות במידה ויש תלונות על קיפוח.

אשר לשוק השחור, אמרתי שזה ענין הנמצא במסכות המסחר, אבל אני יכול לומר - לא אנקוב בשמות - על מוסד ירדע שאחד מפקידיו, אשר קיבל, נניח, היתרים על 1000 טון מלט, 800 טון למוסד ו-200 טון מלט לשוק. ונתגלה במקרה, שכל חודש היו מוכרים 200 טון מלט, אשר כמובן הלך לשוק השחור.

אשר למעלה שעורר היו"ר, בדבר הבניה בלבני סיליקט, בזמן שהבלו על מלט היה 20 ל"י, אז השתלטו בבלוקים יותר; כשהועלה הבלו מ-20 ל"י ל-35 ל"י, כבר לא היה כל כך כדאי. כאשר מחיר המלט היה 40 ל"י, היה כדאי לעשות בלוקים מלט; ברגע שהעלו את הבלו, הקלוקוציה נשתנתה.

אשר לטענת חה"כ הלל בגד ביח"ר "שטסון", הרי בית-חרושת זה התחיל לעבוד רק בחודש דצמבר, זה יותר מדי מוקדם כדי שיספיקו לעשות זאת. בנובמבר לא עשו זאת מפני ש"שטסון" לא עבד.

היו"ר א. כהן:

חה"כ הלל פרסם שהוא פגש בנהג ושאל אותו: לאן אתה נוסע? - התברר שהיה לו היתר למקום אחד והוא נסע למקום אחר.

שר רוזון:

זה קורה לא רק עם ביח"ר "שטסון", מפני שכל מפעל מקבל היתרים ויש לו קבלני מטנה מוסר את ההיתרים לקבלני המטנה, ואלה טובילים את המלט לאו דווקא למקום המסומן בהיתר.

היו"ר א. כהן:

אני שאלתי האם לא נעשה משהו להוזלת לבני הסיליקט כדי להגביר את יצוא המלט.

שר רוזון:

כפי שאמרתי, בזמן שהבלו היה בסוף יותר אז היה לחץ גדול על לבני סיליקט, ואז היו מחירים מופקעים; ברגע שהגדילו את הבלו על מלט, נשתרר איזון, מפני שאין הפרט בין המחיר של לבני הסיליקט והבלוקים. גיוס המצב הוא כזה שהמחיר של המלט אינו נותן אפשרות רבה להשתמש רק בבלוקים של מלט וגם לא רק בסיליקטים. אין מסור בזה ולא מסתמסים באופן מופרז בזה.

שר הרובליץ:

אנו רצינו שיופיע בפני הועדה נציג של המרכז החקלאי בשם שלמה הזרטים הקיבווציים, אבל זה לא התקדם, לכן הוזמנתי אני, על-ידי חה"כ הלל, להופיע בפני הועדה. אני מייצג את הקיבוץ המאוחד והנני אחראי על הספקת חומר למיזור הצפון.

במשך כל הזמן, בייחוד בחודש אוקטובר 1954, אנו נתקלים בקשיים רבים בהסגת מלט. אנו מקבלים את המלט מסלטה גורמים - אגף השיכון, המוכנות היהודית והמרכז החקלאי. המרכז החקלאי מופיע בשם המפעלים, הוא מקבל את הרסיונות עבור הזרטים ומחלק אותם לכל הרבעת או חמשת הזרטים. במידה שמסק בונה דרך מפעל הבניה של אותו זרם, אנו מקבלים את היתרי המלט, מרכזים אותם, רוב ההיתרים של המרכז החקלאי מועברים למסביב המרכזי.

הקושי שלנו הוא בזה, שלמעשה המסכים - כולל כל הזרמים - לא הלכו בדרך הרגילה לקבל הרשאות אלה, כי לפי הדרך הרגילה צריך ראשית לבנות את המבנה, להגיש תוכנית למועצה האיזורית, למהנדס המחוזי, לקבל אישור ולהגיש בקשה למשרד המסחר והתעשייה, ורק אז אפשר לקבל את הרשיון. ב"פתיים האחרונות, כאשר אגף השיכון והסוכנות היהודית - על ידי הביטוח והתקציב ההתיישבותי - נעשו הגורם העיקרי, המסכים התחילו לקבל את התוכנית ישירות מאגף השיכון והסוכנות, ועל סמך זה קיבלנו את ההרשאות למלט. אולם האישרורים שניתנו על ידי אגף השיכון וגם על ידי הסוכנות אינם למבנה שלם. אגף השיכון מאשר תוכנית מסויימת למבנה, בתוך מסגרת התקציבית הכספית, או שניתנת לספק אפשרות להרחיב, אבל הכל במסגרת הכספית של כל מסק ומסק. עד אז הסתדרנו פחות או יותר במלט. התקלה התחילה כשתנוד אחד ב"נסח" הועמד לתיקון כללי, זה היה באחדס נובמבר, אם אינני טועה. אז המפעלים פנו אל סר רוזן ונציגיהם התפלאו לטמוע שטר רוזן לא ידע על קיום גופים כגלה בהתיישבות, מפני שכל המלט שאנו מקבלים באמצעות אגף השיכון ניתן על סם המפעלים. הרשיון אומנם טוצא על סם אישי באגרות השיווק, גם ב"מסביר" וגם ב"סחר" על כל תעודת הוצאה רוטמים מי האיש שקיבל את המלט.

כשפנינו באחדס הראשון לא קיבלנו שום הקצבה, באחדס השני קיבלנו בסך הכל 150 טון, אחדס אחריו כן לא קיבלנו כלום, בסוף האחדס השלישי קיבלנו 77.5 טון. אז נאלצנו לפנות לטוק החופשי. באותו זמן הופיע גורם חדש לסיפוק מלט - מלט ה"מסטיה". אנו קנינו מהמסטיה 40 טון מלט, המחיר הוא 77 ל"ל לטון, זה היה על חשבון בנק קנדה. אבל למעשה שלטתי 84 ל"ל לטונה. אני מבקש שתביאו בחשבון את המחיר הרשמי של מלט - 62.75 ל"ל פלוס לירה אחת ערבון על המסכים.

מה שהכביד עלי היה הסידור בדבר תאריכי הוצאת המלט. כשהייתי מקבל הרשאות ממשרד העבודה על 150 טון הייתי הולך לחברת השיווק ומבקש שיקבעו לי תאריכים להוצאת המלט. אני יודע שאינני יכול להוציא את כל המלט ביום אחד, כל אחד מבין שהייצור מוגבל לטמה חודשים. אולם את ה-40 טון של המסטיה קיבלתי בסך יום אחד. למעשה הציעו לי מלט של המסטיה בכמות בלתי מוגבלת. אני קיבלתי את המלט באמצעות טוכן ההובלה גינדל, על ההרשאות היה כתוב "לכבוד סר טיבור אילן". באותו זמן היו לי הרשאות ממשרד המסחר והתעשייה ומאגף השיכון, קיבלתי את המלט תמורת הרשאות אלה בטוך כל האחדס, אפילו נסאר גם לאחדס השני, כלומר לא קיבלתי את כל הכמות הזאת.

הצטרפתי לשלם את הכסף

טראש עבור מלט שעמדתי לקבל כעבור אחדס ימים במחיר רשמי של 62.75 ל"ל הטונה ואני חושב שברור הוא, שסום מוסד אינו יכול להרשות לעצמו לשלם טראש, וחברת "סחר" דרשה זאת. לעומת זאת כשקובעים לי תאריכי ב"מסביר", הייתי יכול לשלם יום לפני הוצאת המלט ולהוציא את המלט למחרת. "סחר" התנגדה בכל תוקף להסדר כזה. זהו אחד הגורמים המקשה טעד עלינו, וכל ההסדר הזה מטתכם במליוני ל"ל אטראי לחברת השיווק, כל השיווק של חברת "סחר".

כבר נקטו באמצעים כדי לצמצם תקופה זו לחודס אחד.

היו"ר א. כהן:

שלמתי רק לפני שבוע ולא רצו להתחשב.

מר הורוביץ:

האם ביקטו תשלום טראש לתקופה גדולה מאחדס?

היו"ר א. כהן:

לגבי תקופה שעולה על אחדס ימים אין לי כל עובדה, אבל אין הצדקה לשלם מפילו שבוע למטרע.

מר הורוביץ:

באותו זמן, כשלא היה מלט, הציעו לי ברחוב נורדאו באיפה - שהוא מקביל לליינגלום בתל-אביב - כמות בלתי מוגבלת של מלט, במחיר עד 105 ל"ל הטונה. אמתול הציעו לי מלט ב-70 - 68 ל"ל הטונה.

יש עוד טכנה, יותר רצינית - החלפת התאריכים. הרשאה שנתקבלה עם תאריך מסויים, כלומר תאריך קבלת המלט, יכולת למסור לאנשים מסויים, ותמורת 5 ל"ל עבור טונה מלט אתה מקבל את המלט לפני התאריך.

כטובן שכל הסדנסקציות האלה אינן שייכות למשרד המסחר והתעשייה, איננו בא להאשים את מישהו, אבל כל זה הגיע עד לסכירת מלט לערבים. בחודשים נובמבר ודצמבר לא היו גשמים, אבל ידעתי זאת, והיתה שאלה דחופה של הספקת מלט לבניה בצפון הארץ. במאמצים גדולים השגנו כסף כדי להטריף את הבניה, וברחוב הסלט היה כמילן מתגלגל, היו סוציאליס פתקה מהכיס וטורים לך: בבקשה, בזה תשיג מלט. לכן פניתי לחה"כ הלל, כי לא יכולתי לסבול מצב כזה. אבל שהועדה לא הזמינה אדם שעומד בעמדת מפתח חשובה מאוד ב"נשר", סר טריפון, שהוא אחראי על ההוצאה מבית-החרושת ויודע הרבה מאוד עובדות, הוא היה גם בטבע עם המשרדה הכלכלית.

נכון שכשאנו מקבל מלט אנו מוסר גם לקבלני מסנה, מישהו עושה לי רעפים, בלוקים, אבל כאן קיימת תקלה גדולה - אם אנו מוסר על 100 בלוקים 170 קילו מלט, נוכחתי לדעת שלמעשה מסתמשים בהרבה פחות, קלוקלציה זו טובה. אולם אין לי כל אפשרות לתת פחות מזה, מסום שכונת היא הקלוקלציה. אנו מוסר בלוקים ורעפים לבדיקה בטכניון, כי אנו גורם בונה צבורי, אנחנו מעונינים בטיב הבניה. עשינו בסיון סיוחד, הזמנו קבלן בטסק בעין, נתנו לו 120 קילו מלט במקום 170, שהבלוקים שהוא עשה מסרנו לטכניון לבדיקה, והתברר שבלוק זה הרטה לחץ יותר גבוה מאשר בלוק שעבורו אנו מוסרים 170 קילו מלט. הסיבה היא פשוטה - אין סתמשים בכל כמות המלט, יש נזילה לשוק החוץ. אני יודע עובדות שקבלנים מסתמשים בלא יותר מ-100 קילו מלט. יש שני סוגי תקן לעשיית בלוקים - תקן למכונה ותקן לעבודת יד. לעבודת יד אנו נותנים 200 קילו מלט, והנזילה שהמלט הזה שהוא גורם רציני בשוק החוץ. הגענו לידי כך שהיום מחולבו להסתמס בבלוקים שתוצרת איטונג, בלוקים ללא מלט. לקחנו על עצמנו את האחריות הזאת והצלחנו במסיונות שעשינו.

ש. לביא: מאיזה חומר עשויים בלוקים אלה?

סר הרוביץ: סיד, חול, אבקת אבץ ומלוטניום. אשר נותן חוזק וגם חלילות.

הייתי רוצה להפנות את תשומת לבו של סר רוזן על תקלה מסוימת בהקצבה. לפעמים רצוי לנו להעביר הרטמות שניתנו לצפון לדרום או להיפך, כי הנה קיבלתי הקצבה קטנה של מלט ב"שמשון", והייתי צריך להוביל מלט מרמלה למשגב-עם ולמלכיה, ליד גבול לבנון. בזמן האחרון דבר זה הוסדר, אולי מפני שלא הורגש מחסור במלט.

אשר לחלוקת הרטיונות, אני חושב שאריכה להיות בקורת, ולא ילכפת לי אם יפגעו משקים סכל הזרמים. צריכה להיות בקורת איך המלט מגיע, אני יודע שמלט ששע ד למלון, הנשיא" הגיע לנהרית.

לענין המשרדה הכלכלית. איך קרה שקלט הגיע לאום-אל-פחם? מראים לי העתק של החרג אגף הסיכון - אתם יודעים שהמלט הסתקבל באמצעות אגף הסיכון מוסל עליו פחות בלו ב-20 וכסה ל"י, יומא שאבי מרויח את ההפרט הזה של בלו. אבל אגף הסיכון נותן לנו מלט לפי יחידה ומחייב אותנו לפי המחיר הרמאלי. אני מסרתי מלט זה לקבלן מסנה לייצור רעפים, קבלן המסנה מסר אותו לקבלן הובלה וזה מסר אותו לערבים.

ש. לביא: למה אתה עובד עם קבלני מסנה?

סר הרוביץ: מפני שאיננו יכול לייצר בעצמי רעפים.

התעורר חסד שמלט זה עבר את הגבול.

היו"ר א. כהן: קבלן המסנה מסר את המלט כיצד? - הוא עשה פחות תוצרת או טיפק בלוקים במיכות גרועה?

סר הרוביץ: הוא אינו מייצר רק בשבילי, אני מסוכסע שכל קבלן מכניס בבלוקים פחות מלט מאשר תקן. את ההפרט הזה הוא מוסר, או שהוא מייצר את הבלוקים ומוכר אותם.

סדר הנוני:

מבקשת הזרמים הקיבוציים, וגם מהעמדת הסמלה על ידי חה"כ הלל יצא כמילוי הקיבוצים מקופחים. מרכז החקלאי ומשרד החקלאות מרכזים את כל הבקשות של המטקים בארץ. הליה זמן, בתחילת 1954 או בסוף 1953, שהיו תלונות על קיפוח מצד המרכז החקלאי. סיכסכו אז שמוציא המרכז החקלאי נצא לסויר בכל סיני קיבוצים, לראות את המצב על סבת לדון אחרי כן ולסכם בצורה איזו שהיא. מצד נתקבל הסיכום ונקבע הסדר, לא היתה אף תלונה, המרכז החקלאי לא התלונן בפני אף אחד ולא ביקש דבר-מה, פרט למקרה אחד שהיה בחודש דצמבר. אני לא קיבלתו כל תלונות, מול התלוננו בפני חה"כ הלל. באי הכוונ של הזרמים ההתיישבותיים. במו לפני גאודס דצמבר ומטרו לי שהם מבקשים 2000 טון מלט. 2000 טון מלט, במצבם כיום, כמות די מנובדת, ודרך-אגב אמרו לי שהם קונים בסוק השחור. ברור ש"שטמטון" או לא שיווק מלט, ורק עכשיו נודע לי שהכרונה היא למלט של המטיסיה. בנוגע למטיסיה מטרתו שאפשר להוציא את המלט הזה לפי רצונם.

היו"ר א. א. כהן:

אבל אפשר להגיע לידי הסכם נוסף אתם - לפי פירוש היועצים המספטיים.

סדר הנוני:

אולי, על ידי לחץ, אבל יש התחייבויות. גם נדמה לי שהם משלמים 8 ל"י בליו פחות.

כאשר היתה לי אפשרות לתת לזרמים ההתיישבותיים מלט, נתתי להם 450 טון, אם כי, עם לבקפיד, לא הייתי צריך לתת להם. אני הסברתי, שהם סופיע פתאום גורם כמו חברת החשמל ומבקש 1000 טון מלט, דומני שיש להעדיף גורם כזה על הזרמים. לכן אינני מושב שיש זכות לאלה להתלונן.

אשר למלט שהובילו מרמלה למטקי הגליל העליון, המצב היה כזה: נוסף לכמות שמפיקה "בשר" ליצוא, בשארית יתרה שחלקים מותה למחוז הצפון וחלק לדרום, מפני שיש יותר מאשר בחוץ למחוז הצפון; אבל היו חודשים שהיצוא היה בכמות כזו - ויש טובג' ספניים שצריך להטעין כל יום - שהיינו מוכרחים לשלוח מלט מרמלה, וחברת "בשר" אף דרשה פיצוי עבור מותו מלט ששלח מרמלה לצפון, היות ויש הפרש במחיר ההובלה מסביבות רמלה לתל-אביב ומסביבות יאזור לחיפה, והיות וכמות מסויימת שווקה בצפון דורשים את דמי ההפרש מורה.

אשר לדברי סדר הדרוביץ על מלט שנועד למלון הנסיא: ושכמילוי הגיע לנוריה, אני רואה לומר שמלון הנסיא אינו מקבל מלט כבר שנה, לכן אין כל אחיזה במציאות לספור זה.

מה שנוגע לסוק השחור: בחיפה אין בכלל סוק שחור, רק בתל-אביב יש הפרש של 4 ל"י לטובה. קיבלתי דו"ח מהביקורת על חודש ינואר, לא נזכר בו אף מקרה אחד שפישהו ביקט מלט ולא קיבל.

אשר לענין התאריכים, גם לפני שבוע הסברתי את המצב בנוגע לחובות שנצטברו. צמצמתי את תקופת התשלום מראש לחודש ימים, מפני שאינני רואה אפשרות לצמצמה יותר מזה.

אשר להעברת היתרים טעם לטעם; אני מוציא היתר לאגף השיכון על 50 אלף טון מלט, בגיח, אגף השיכון מוציא היתרים מצדו ועל זה אינני שולט יותר.

אני חוזר על הצעתי לפרסם הודעה ולבקש את הצבור להגיש תלונות במידה ויש לו.

סדר תנה:

מה שנאמר על המשטרה הכלכלית, זה ענין שאינו נוגע לוועדה זו, לדעתי, מפני שאין זה חומר לדיון בוועדה של הכנסת. ועדה של הכנסת לא תיכנס לחקור עניינים שהמשטרה חוקרת.

הבעיה שמעוייבת מותי היא בטח מחור, ואני מבין שוועדה של הכנסת צריכה לומר במה צריכה לעסוק החקיקה. כל זמן שלמדינת ישראל יש שני מינסטרסטים לגבי המלט - יצוא ובגיח מקומית - היא מוכחרה לסקול מה עדיף על מה, כל זמן שייצור המלט אינו מספיק לשתי מטרות אלה. ואם כתוצאה מדיון בין משרד המסחר והתעשייה ומשרד העבודה, שהיא הקרובה הגדול, מתקבלת החלטה

שיט להעדיף את היצוא, הרי סוכרה באותו זמן להיות מחסור במלט בשוק המקומי. ואז כטובן קיימת הסכנה של שוק שחור. אבל באותו יום שנגיע לרוריה בהספקת מלט, לא יהיה יותר שוק שחור. אם הגענו להפרש של 5 - 4 ל"י בין המחיר החופשי והמחיר הרשמי, זה סימן שכמעט הגענו להספקה מספיקה בשוק המקומי.

אני מצטער שאין יצוא בכמויות יותר גדולות, אבל זה תלוי לא רק בנו אלא גם בגורמים בינלאומיים, בתנאי המחיר של המלט הישראלי ובמצב בשוק. דומני שהיה טוב אילו היתה מוסכמת הועדה את המנהל הכללי של "נשר" ומנהל מסדד האוצר והיתה מבררת אתם את בעיות היצוא. היות ואין לנו שוק במרוצת הסכנות, מסלול המלט הופך לבעיה גדולה, יש לנו שוק בתורכיה ובקפריסין אבל אין הוא מספיק לקלוט את כל היצוא שלנו. ויש אוטודים שיהיה מחסור במלט בארץ אילו היו לנו מפשרויות יצוא. לדאבוני הגדול, הסכנה של הגדלת היצוא אינה כל כך גדולה ומצד שני יש תקווה שעה הגדלת היצוא נוכל לפלא אותו הפרש שיסנו בשוק המקומי, לספק את כל התוצרות, ואז נוכל לשקול, האם לא הגיעה השעה להוריד את הפיקוח, או להנהיג חלוקה כזאת שתיוגע כל אפשרות של יצירת שוק חופשי. הצעתי העקרונית היא - להגדיל את היצוא בסני-בת-החרוטה, ואז הבעיה מסילא תרד מהפרק. אין זה סוד שיש דינאמיזם להגדיל את בית-חרוטה "נשר" ליד חיפה על ידי הזמנת מכונות מחברת השילומים.

לענין האמיסיה והשוק השחור. אני מתלבן על האפשרות של כל אחד ואחד אשר חושב שיותר לו לקנות מלט בשוק החופשי והאספה איננה רק על הסוכר כי אם גם על הקובה. אדם אשר מתוך המצב הקשה בו הוא שרוי הולך וקונה מלט בשוק השחור, למעשה יוצר את השוק השחור. אני מבין שלקבלן יש חשבון, שכדאי לו מפעם לפעם לשלם עשרות מאות לירות יותר כדי לקבל מלט ליציקת הגב במקום לחכות לחלוקה 10 או 20 יום. אני מכיר קבלנים שמסלמים אחד לסני עבור חלופין - היות והאחד טרם התחיל והשני נמצא בשלב של יציקת הגב, הרי בותן הראשון את המלט לסני ומרוויח על ידי זה. אבל על דברים כאלה אי אפשר לפקח, מפני שאילו רצינו לעשות זאת היינו צריכים להעמיד מאות מפקחים, ואין אפשרות כזאת.

שני גורמים יוצרים את השוק החופשי, אחד מהם חוקי. אם מסלול ישראל עשה אמיסיה בזמנו, כדי לגייס הון להקמת בית-חרוטה למלט - במקום לתת כסף מתקציב הפיתוח היא העדיפה למכור ביירות ערך - הרי אנשים קנו ביירות אלה וכתמורה מקבלים היום מלט שהיה חופשי מפיקוח. ואם אדם קונה מלט זה, הרי גם הקונה וגם הסוכר עושים עסקה אלא אם כן המלט נמכר בסני יותר גבוה מסנקט. אבל למעשה עד עכשיו האמיסיה סיפקה לשוק החופשי כמות לא כל כך גדולה של מלט.

סך רוזן: כ-3000 טון.

סך תנה: אבל ל"מסדד" ו"נשר" יש הרבה, אינני מדבר על הביירות שהמסללה קנתה, נמכרו ביירות ערך בעשרות אלפים ל"י, לכן יש לצפות שיגיעו כמיות גדולות של מלט מהאמיסיה. אולם 3000 טון אלה שנמכרו באופן חוקי הביאו לידי הצדק החלק השני של השוק החופשי שאינו חוקי, שהוא בלתי לגאלי. החלק הבלתי לגאלי ניהוין בעיקר מסני מקורות שהחשוב הוא - גניבות. כטובן ענין זה נוגע למסדדה ולא למסדד המסחר והתעשייה או מסדד העבודה. אמה בותן מלט לקבלן, או לקבלן מסנה, או לבעל התעשייה על סנת לייצר עבורן איזה סוצר, ועל אף הבקורת והבדיקות של המסדד למתקבים, בכל זאת אחוז מסויים של מלט אינו מוכנס לתוך הסוצר אלא נמכר בשוק השחור, וכאן הרווח הוא כפול - מתוך הגביה עצמה ומתוך הפקעת מחירים. המקור הזה של גניבות כמעט סתום. הטענה על טיב הבניה ירדה מהפרק, זוהי למעשה הבקורת התעשית. המקור השלישי הוא - המסדד בתאריכים - בין התחלת החודש לסוף החודש "מתגלגל" המלט. לגבי זה קיימת הבעיה באיזו מידה כל ה"גילגול" הזה הנו בלתי חוקי. אני חוזר ואומר שלגבי השוק השחור יש לנו רק תשובה אחת - זה נוגע למסדדה ולא לנו.

מסדד העבודה מקבל כ-40% מהמלט עבור הבניה הצבורית בעזרת תקציב המסללה. את המלט אנחנו מחלקים לפי תוכנית עבודה. המסקים אינם מקבלים כבר באופן ישיר, מפני שאין לנו אפשרות של בדיקה מסתית.

לכן אנו עובדיה רק במסצעות ספעלי הבניה של שלשת הזרמים. וזה יש תקציב על 800 - 1000 יחידות, לגבי אותן יחידות חתם טפעל הבניה על חוזה עבודה עם אגף השיכון. וזה הוא צריך להקים, לפי ר"מ סמונת על ידי המרכז האקלאי, את איכס היחידות לפי תוכנית ספורטת. נוסף על כך יש גם פיקוח על טיב הבניה. אני חושב שספעלי הבניה של המשקים עושים את כל הטמטצים כדי להגיע לטיב מעולה, הם לוחצים בגד קבלני טענה, במידה שמתמנים אותם לעבודה. אבל יש שטעמי תקציב, מדי פעם בפעם אנו מספקים לטפעל הבניה את חוקרי הגלם - ברזל עץ ופלס, ואוטרים לו: תבנה 100 יחידות, תקבל מאתנו איכס טכום כסף, אבל עליך לגייס הכומים מקבילים מהמשקים עצמם, סקורות ומתלדות וכו'.

אולי בניה זו אינה היחידה, למסק"י יש זכות, כמו לכל מזרח בארץ, לבנות טכסף שלו. לבנות או להגדיל את הקיים. כרגע יש ויכוח ואני מתנגד להגדיל את הסטנדרט הקיים של יחידה. אבל יש תצרוכת שאיננה סטטלית, כשם שכל מזרח ראוי לקבל סלט. נוסף להקצבה שמקבילים ספעלי הבניה במסצעות אגף השיכון והמזונות - אגף השיכון בונה מבני. סגורים והמזכנות מבני טסק - המשקים מקבילים גם הקצבה ממשרד הסחר והתעסיה עבור תצרוכתם השוטפת. אם הכוח הכלכלי של המשק הוא יותר גדול ואינו מסתפק בהקצבות של כל הגורמים האלה, הוא טובל. הבעיה היא: האם ישנה הצדקה סוטריית לפנות לסוק השחור? במידה שאפשר להשיג סלט של האמיסיה, זה כותר, אבל במידה שזה סלט גנוב, או שבני שאין כל הצדקה סוטריית.

בעטים כל הטמטצים כדי להכניס לשימוש בארץ חוטרי בניה מחירים אשר יחליפו במידה סטויימת את הסלט. הממשלה השקיעה בנוסיונות ובגדיקות די כסף. כידוע נעשו נסיונות לבניית בתי-עפר, לשם כך קיבלנו עזרה מארגון האוטות המאוחדות. אני יכול גם לציין את ההכלאה של החומר החדש איטונב, הפיוצר לפי פטנט שבדי.

היו"ר א. כהנ:

שטעמי שטעו בסיון בכדור סטן והוא חדר.

סר תנה:

תלוי באיזה איטונב אם שמתמשים במיטונב לפי התקן, הוא עומד בטבחן, אבל אם אתה טבחה איטונב המיועד לסחיצה פנימית - אין הוא יכול לעמוד בטבחן כזה.

החומר הטני שיש לו חשיבות הוא הסיליקט ונדמה לי שצריך להגיע להגדלת הייצור. הסיליקט הוא יותר יקר, לא רק החומר כי אם גם העבודה.

ש. לביא:

על איזה חומר צריך להשקיע יותר טטבע חוץ - על סלט או על סיליקט?

סר תנה:

אני חושב שאין הבדל, כי גם בטני המקרים חומר הגלם נמצא בארץ. הבעיה היא - איטונב האמורטיזציה של המזכנות, כי בדלק כמעט ואין הבדל. יש להגדיל את ייצור הסיליקט על טנת לשחרר כמות של סלט ליצוא.

היו"ר א. כהנ:

מהו ההבדל במחירים בין בניה בסיליקט לבין בניה בטלט?

סר תנה:

נדמה לי שהפרט הוא ב-15 - 10 מחוזים, לבניית סטר טרובע של קיר באותו טיב - טלבני סיליקט ומטבלוקים. ברור שצריך לשקול האם אפשר להשתמש בלבני סיליקט בעלות עובי של 17 ס"מ במקום בלוק בעובי של 22 ס"מ. אלה שיקולים של מהנדסים הטעונים בדיקה.

יש גם חומר רביעי לבניה, הלבנים הטרופות, וכרגע יש דיון על הקמת עוד בית-חרושת ללבנים טרופות, אשר יוכל לספק לכמה איזורים בארץ חומר בניה סקומי, ועל ידי זה להוזיל את ההובלה.

החומר החמטל הוא - האבן הפרמית, הבלתי מלאכותית, שמתמשים בה או על ידי הבאתה מכפרים בטושים או כשהיא נמצאת ליד הטבחה, כיון שאין חשבון להעביר אותה ממרחקים. כל הבניה לעולים בטסטון

ויש עוד סוג של חומר, הסוג השני, הנמצא כעת בשלב נסיוני והיוצר בבית-חרושת לצלוטקס, המופק על ידי לפיקת כמה שכבות צלוטקס עם "הרט בורט", ויחד עם זאת עם חומר איטפדגנציוני. הנסיונות שנעשו הוכיחו שמתקבל חומר טוב ואם נצליח להחדיר חומר לשוק, הרי נרחיב את הייצור בבתי-החרושת לצלוטקס, מפני שאין בית-חרושת יכול להתקיים רק על תוצרת יצוא.

היו"ר א. כהן:

הנושא של חקירת הועדה לא היה חקירת בעיית הבניה בארץ מלא - שוק שחור למלט. אילו לא עמדנו בפני בחירות הייתי מציע ועת חקירתה של אנסי צבור, בתוכה טהנדטים, כי זוהי בעיה רחבה, אבל לפני הכנסת עוסדת כעת בעיה כלכלית סטרידה, ויהיה ההסבר אשר יהיה, יהיה הנסיון של תקופת פרסט דוב יוסף אשר יהיה, כשמציעים לקיצוניות הפוכה שמאטיבים רק בכוחו של שוק והתפקה טלאה, הרי הבעיה קיימת, לא רק מפני שיש שוק שחור, אלא גם מפני שהוא מקפח בינתיים בניית בניני בטחון, טסק וכו'. אחרי כל הדברים שנאסרו, אני רוצה להדגיש גורם אחד שעמד עליו מר רוזן, והוא - בתי-החרושת עצמם, גורמי השיווק. כשיש שני בתי-חרושת ו-4 - 3 גורמי שיווק יתכן שסם אפשר לעשות משהו.

ש. לביא:

האם יש למשרד העבודה תקן והאם הוא פטגיו עליו? מדברי מר תנה השתמע כאילו אין אפשרות לפקח בגלל התיקף הגדול של הבניה, אבל לי נדמה, שאם יהיו 2 - 3 מפקחים וכל אחד יחשוב שעלולים לבוא אצלו, הרי זה יכריח אותם לעבוד לפי התקן.

מר תנה:

ברור שיש תקן; אם ביחידת דיור צריך להשתמש ב-5 טון מלט; למלט, איבנו בותנים לא 100 ק"ג יותר ולא 100/פחות אלא בדיוק לפי התקן.

ש. לביא:

לגבי המסחק התאריכים אני מאשים את הממשלה - גם את משרד העבודה וגם את משרד המסחר והתעסיה. כי על זה צריך היה להיות פיקוח חמור ביותר, מפני שכאן הגורמים הדוחפים כאילו את המלט לשוק השחור. אמנם אתם אוסרים שבעוד חודש לא יהיה צורך בחלוקה, יהיה די מלט, אבל אם זה כך השאירו את הבעיה שתיפטר בעצמה, ואם לא - צריך להפסיק את המסחק בתאריכים. עצם העובדה שקבלן יכול לקבל מלט לפני הבניה ולמכור אותו למטרות ספקולטיביות, בזה אני מאשים את הממשלה.

מר הורוביץ:

אני רוצה לומר באחריות מלאה, שמחנף לאותם 40 טון מלט שקנינו בשוק החופשי, כשעמדנו בפני סצב גרוע מאד בקשר לבניה בגליל, לא קנינו גרם נוסף בשוק החופשי.

ש. לביא:

המפעלים האחרים גם-כן לא קנו?

מר הורוביץ:

אני חושב שגם האחרים לא קנו, זה גם לא כדאי מבחינה כלכלית.

היו"ר א. כהן:

בעיית המלט וייצור המלט היא בעיה רחבה ולא נדון בה כרגע. אני חושב כי שיקולים טובים יכולים להביע את בתי-החרושת ואת הגורמים המשווקים לפולטיקה טטוייטת של ייצור העוזרת לקיום השוק השחור, באשר טכירת איכס אחוזים של מלט בשוק השחור מכניסה הרבה יותר רווחים מאשר הגברת הייצור, וכל זמן שהייצור יהיה על גבול מתוחהתצרוכת הפנימית תאזל, נביח ב-10%, השוק החופשי יהיה קיים.

איבנו יודע בדיוק את פרטי בעיית היצוא, באיזו מידה כדאי לממשלה להוציא יותר על בניה בלא מלט כדי לשחרר כמות נוספת ליצוא; זה תלוי בערך העודף אבל אין זו בעיה שאפשר לדון בה דרך-אגב.

איבנו יודע גם יתכן להציע מיזה שהם שינויים בטורים המקוטגליים של החלוקה החודשית על סנת לצמצם את השוק החופשי. אני טוכן לקבל את הצעת מר רוזן ולפרסם הודעה שיגישו תלונות. אני גם טוכן להזמין את ראש המטטרה הכלכלית כדי שימסור לנו מה נעשה בשטח המלחמה בעבריות.

סר רוזן:

הייתי רוצה להוסיף הצעה, שאיננה הצעה שלי, לחייב את הממשלה לא לסוודר את

המסיסה.

הינ"ר א. כהן:

מי-מפטר לחייב את הממשלה לא לכבד חוזים. אילו יכולתם להטיל פיקוח על המסיסה...

סר רוזן:

זה היינו הר.

סר תגה:

תנאי המסיסה היו שהמלט יהיה חופשי מפיקוח.

סר הובנה:

יש לסקור את הרעיון, האם לא כדאי להגדיל את הבלו עד כדי איזון סחיר המלט החופשי במחיר המלט לפי הקצבה ומהפך זה שבעליית הבלו להחזיר סובסידיה למען ביצוע הבניה המאושרת או הבניה הרצויה לממשלה. ההצעה היא שהבלו יבוע עם סחיר המלט בטוק החופשי, לסם כך בחוץ אישור מטעם ועדת הכספים.

הינ"ר א. כהן:

סדוע אין הממשלה מוצאת דרך להגדיל את כוח הייצור של לבני הסיליקט?

סר הובנה:

הדרך היעילה לכונן את הייצור ואת היצוא גם יחד היא על ידי קביעת סובסידיות מחירים מתאימה ולא על ידי ויכוחים. כיום אין דרישה ללבני סיליקט מפני שזול יותר לבנות בבלוקים של מלט, דמת המחירים היא הקובעת.

סר הורוביץ:

יש עוד סיבה: כדי לבנות בלבני סיליקט דרושים בעלי מקצוע טוב א' א', כי החרת לא יוכלו לבנות קיר יסר. ואילו הבניה בבלוקים היא יותר קלה, גם במיטונג הרבה יותר קל לעבוד.

סר הובנה:

הגיסה צריכה להיות לא מנגנון חלוקה ומנגנון פיקוח כי אם מחירים מכוונים (ואינני מדבר על מחירים חופשיים). אני בעד שליטה בשני מקומות: ראשית, במקום הייצור; יש לנו 3 בתי-חרושת ואנו יכולים על ידי הבלו לרסן או לעודד את הייצור; אם הבלו גבוה - קונים פחות ואם הבלו נמוך - קונים יותר ואז הייצור גודל. המקום השני של בקורת צריך להיות בבנין עצמו, כפי שהוא עומד, ולסם זה אנו זקוקים למנגנון, לא כדי לחלק את המלט אלא מנגנון שיבטיח השתתפות כספית באותו בנין, יפקח על טיב הבניה וכו'. מסק יקנה את המלט בטוק חופשי, לפי הבלו שייקבע, ויחד עם זאת יקבל סובסידיה לבנין, אין צורך בהקצבה. על ידי הבלו אפשר להגדיל את היצוא במידה שרוצים.

הישיבה נבעלה בשעה 11,15.